

Nowe, 19 sierpnia 2021 r.

Pan Minister Sprawiedliwości

Sekretarz Stanu

Michał Woś

Al. Ujazdowskie 11

00-950 Warszawa

Zarząd Główny NSZZ Pracowników Schronisk dla Nieletnich i Zakładów Poprawczych w toku prac nad opiniowaniem *projektu ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich* mającej zastąpić regulacje zawarte w ustawie z dnia 26 października 1982r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jedn. Dz. U z 2018r., poz. 969) oraz rozporządzeniach wydanych na podstawie delegacji zawartych w tejże ustawie, wsparł się o silnie zróżnicowaną reprezentację partnerów społecznych, którzy nie tylko dysponują wiedzą w zakresie przepisów regulujących przedmiotową kwestię, ale postrzegają go wielopłaszczyznowo na podstawie doświadczeń, wiedzy zawodowej i zaangażowania społecznego. Fundamentalnym oparciem w tych działaniach była współpracująca z nami kancelaria prawna radcy prawnego Marka Szczechowskiego.

Przede wszystkim należy pozytywnie ocenić fakt kompleksowego uregulowania przedmiotowej tematyki jak i to, że wiele kwestii dotychczas zawartych w rozporządzeniach (niektóre z przekroczeniem zawartych w ustawie delegacji – vide monitoring), zostało włączonych do ustawy.

Po przeanalizowaniu treści przepisów projektu ustawy oraz uzasadnienia, można jednak odnieść wrażenie, że ustawodawca bardzo skupił się na kwestiach nieletnich zapominając nieco o osobach realizujących zapisy ustawy...

Kwestie zasadniczo będące w zakresie działalności i interesów Związku poza preambułą, w której zwrot "respektując chrześcijański system" budzi pytanie co dalszej drogi zawodowej osób, które z różnych powodów wyznają odmienny system wartości (np. są innego wyznania, bezwyznaniowi), to :

1. W art. 4 ust. 1. użycie pojęcia "społeczny obowiązek" czyni ten artykuł nieskutecznym, zapis ten powtarza się również w ust 2 tegoż artykułu,
2. W art. 13 – wydaje się być zasadnym wskazanie czego przepadek orzeka Sąd w przypadkach wskazanych w ustawie,
3. W art. 14 ust. 2. Ustawodawca zbyt liberalnie podchodzi do sprawców popełnionych czynów. Charakter tego typu czynów winien być wskazaniem do zastosowania wobec nieletniego procedury diagnostycznej w Schronisku dla Nieletnich, tym bardziej, że ustęp ten wyraźnie mówi o osobach nierokujących w resocjalizacji,
4. W art. 15 ust. 3 odwoływanie się do przypuszczeń sądu wobec postaw nieletniego wydaje się kolejnym zbyt liberalnym podejściem, sąd powinien bazować na jasnych, dających się opisać i określić podstawach i przesłankach,
5. W art. 16 ust. 1 występuje analogiczna sytuacja, a ust 2 powinien zostać zawarty jednoznaczny katalog przesłanek warunkujących zawieszenie wykonania orzeczenia o umieszczeniu nieletniego w zakładzie poprawczym
Przepisów z takiego rodzaju stwierdzeniami następuje jeszcze cały szereg, a zwracając uwagę na art. 37 ust. 2 można dostrzec, że Ustawodawca potrafi w innych płaszczyznach wskazać jasne i konkretne normy.
6. W art. 49 ust. 2 poprzez swą konstrukcję daje możliwość do zatrzymania i umieszczenia w policyjnej izbie dziecka nieletniego 24 letniego *o wysokim stopniu demoralizacji, którego rodzaj czynu karalnego, sposób i okoliczności jego popełnienia, właściwości i warunki osobiste nieletniego, jego postawa i zachowanie oraz przebieg dotychczasowego procesu resocjalizacji, będą dawały delegację do przedłużenia jego pobytu w Zakładzie Poprawczym* np. wspólnie z dzieckiem 10 letnim, które w tym miejscu znajdzie się np. z powodu ucieczki z domu. W art. 51 ust. 3 projektowanej ustawy powinno być wskazanie, że zasady pobytu nieletnich w policyjnych izbach dziecka powinny uwzględniać kwestię wieku nieletnich, tak aby młodsi nieletni nie przebywali w tych samych pomieszczeniach co starsi a w szczególności nieletni, którzy dopuścili się czynów, które powodują, że możliwe jest zastosowanie wobec nich wydłużonego do 24r. życia pobytu w zakładach poprawczych.
7. W art. 87, który zawiera definicje ustawowe brak jest definicji monitoringu. Zdefiniowanie tego pojęcia jest istotne, tym bardziej, że monitoring obejmuje nie tylko pomieszczenia, w których przebywają nieletni ale też osoby zatrudnione w zakładach i ośrodkach, co do których powinno się stosować zasady monitorowania pracy wypracowane w prawie pracy, w orzecznictwie i doktrynie prawa pracy. W uzasadnieniu mowa jest o kamerach wyposażonych w tzw. funkcję maskowania stref prywatności, Szkoda, że na stronie 100 (u dołu) uzasadnienia projektu ustawy mowa jest tylko o poszanowaniu prywatności i godności nieletniego ,
8. W art. 107 ust. 1 przy tak szczegółowym wachlarzu uprawnień nie wymienia się prawa do udziału w wyborach,
9. W art. 108 brakuje zapisu o obowiązku kształcenia dla nieletnich, którzy nie ukończyli szkoły podstawowej. Nie byłoby niczym niestosownym gdyby taki obowiązek dotyczył również kształcenia się w Branżowej Szkole pierwszego stopnia,

10. art. 118 ust. 2, w przypadku wcześniejszych prób dostarczenia wychowankowi substancji zabronionych, paczka winna być kontrolowana, w ramach porozumienia z Służbą Więzienną, przez psa specjalnego.

11. art. 119 ust. 1 również wprowadzenie do kontroli pomieszczeń w ramach porozumienia z Służbą Więzienną psa specjalnego, szczególnie w sytuacjach uprzedniego wykrycia na terenie placówki środków psychoaktywnych lub zaistnienia stanu ich używania przez nieletnich,

12. W art. 121 ust. 1 zawarte jest określenie „...wewnętrzny system urządzeń rejestrujących obraz...” Czy tak jak dotychczas obraz ten może być umieszczany w sieci ?

13. W art. 121 ust. 3, ustawodawca powinien wyznaczyć konkretne obowiązkowe miejsca monitorowania np. izby przejściowe, izby mieszkalne itp., ujednoliciło by to niezbędny zakres monitoringu i nakreśliło obowiązek obserwacji tych miejsc przez pracowników – jest to o tyle istotne, że nieletni przebywają w ośrodkach, zakładach czy schroniskach realizujących jednakową politykę Państwa w zakresie wspierania czy resocjalizacji nieletnich wchodzących w konflikt z prawem,

14. W art. 122 ust. 4 rozszerza się prewencyjnie środki przymusu bezpośredniego o kajdanki - czy zakres stosowanego środka nie powinien być przede wszystkim ukierunkowany na osobę wobec, której jest stosowany lub być związany z sytuacją, której dotyczy? Dawałoby to uprawnienie do sprawnego stosowania kajdanek również na terenie placówki,

Zastosowanie kajdanek jest precyzyjnie określone w ustawie z dnia 24 maja 2013r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 2418) i nie naraża ono na niehumanitarne traktowanie nieletnich a wręcz przeciwnie w przypadku napaści na pracownika lub inną osobę umożliwia szybkie obezwładnienie wychowanka i unieruchomienie go do chwili założenia pasa jednoczęściowego. W zakładach wychowawczych jak i zakładach poprawczych liczba pasów jednoczęściowych jest ograniczona, są one przechowywane w wyznaczonych pomieszczeniach i pracownicy mają do nich ograniczony dostęp. W razie konieczności odparcia napaści trzeba obezwładnić wychowanka przy użyciu siły fizycznej, a następnie udać się po pas jednoczęściowy. W normalnym toku pracy liczba pracowników jest ograniczona do dwóch lub trzech na jednej zmianie. Tak więc realnie utrudnione jest obezwładnienie a następnie udanie się po pas jednoczęściowy. Wychowanek do chwili przybycia pracownika z pasem jednoczęściowym z reguły przytrzymywany jest w pozycji leżącej na ziemi co narusza jego godność. Angażuje również w znaczący sposób stan osobowy załogi danej placówki. W przypadku użycia kajdanek i unieruchomienia kończyn górnych istnieje bezpieczna możliwość doprowadzenia do miejsca w którym wychowanek ma być umieszczony. W razie potrzeby można byłby założyć pas jednoczęściowy z kaskiem zabezpieczającym. Ponadto założenie kajdanek jest szybką i bezpieczną formą stosowania środków przymusu bezpośredniego, która niweluje możliwość dokonania uszkodzenia ciała u osoby względem której go użyto. Ponadto z praktycznego punktu widzenia kajdanki mogli by nosić przy sobie pracownicy ochrony co jest niemożliwe w przypadku pasa jednoczęściowego. Kajdanki może założyć jedna osoba a pas jednoczęściowy przynajmniej trzy, tak wynika z przepisów i zasad stosowania środków przymusu

bezpośredniego. Stosowanie kaftanu musi się odbyć w ściśle określonym miejscu na ciele nie może powodować ucisku klatki piersiowej jak i jamy brzusznej. Zasady te są dokładnie opisane w powyższej ustawie. Dlatego wymagane byłoby permanentne szkolenie pracowników w tym zakresie.

Jednocześnie nadmienić trzeba, iż zgodnie z art 2 ust. 2 pkt 2 cytowanej ustawy z dnia 24 maja 2013r., pracownicy ośrodków jak i zakładów poprawczych są uprawnieni do stosowania środków przymusu bezpośredniego, a nie są oni wyposażeni w żadne środki ochrony osobistej podczas stosowania środków przymusu. Nastarcza to dużo problemów w sytuacjach kiedy dochodzi do stosowania środków przymusu pracownicy nie mają rękawiczek ochronnych kamizelek czy odpowiedniego obuwia. Ponadto podczas konwojowania wychowanków do placówek służby zdrowia poza terenami zakładów czy ośrodków nie są wyposażeni w kamizelki uderzenio-odporne stanowiące ochronę osobistą, kamizelki te powinny być opisane rodzajem ośrodka czy zakładu z jakiego są pracownicy co uchroniło by ich przed posądzeniem o siłowe przetrzymywanie osoby postronnej. Gdyż każda formacja która jest uprawniona do stosowania środków przymusu bezpośredniego powinna być w wyraźny sposób opisana.

15. W art. 127 – zbędne jest zawiadomienie sądu o umieszczeniu nieletniego w izbie adaptacyjnej na własną prośbę (art. 126 ust. 1 pkt 2 projektu ustawy). Nieletni, który na własną prośbę jest kierowany do izby adaptacyjnej, uprawniony jest przecież do złożenia zażalenia do sądu rodzinnego na takie umieszczenie w izbie adaptacyjnej (art. 127 ust. 3 projektu ustawy) na okoliczność gdyby nadinterpretowano jego oświadczenie w przedmiotowej sprawie.

16. Art. 129 winien otrzymać brzmienie „Izby adaptacyjne, dla nieletnich, o których mowa w art. 125, i dla nieletnich, o których mowa w art. 126 powinny być bezwarunkowo pomieszczeniami oddzielnymi.” W ostatnim roku media donosiły o zabójstwie wskutek umieszczenia dwóch chłopców w jednym pomieszczeniu specjalnym.

17. Zasadnym jest aby w art. 142 wykaz przedmiotów, których mieć może nieletni był określony przez właściwego Ministra aby wykluczyć dowolność w tym zakresie. Powinno to być rozwiązane systemowe, skoro nieletni przebywają w ośrodkach, zakładach czy schroniskach realizujących jednakową politykę Państwa w zakresie wspierania czy resocjalizacji nieletnich wchodzących w konflikt z prawem,

18. W art. 184 pkt 4 użyto nieostrego, niezdefiniowanego pojęcia ”wydarzenia nadzwyczajne” – zdecydowanie ustawodawca powinien wskazać lub wymienić (z użyciem terminu ”w szczególności”), jakie zdarzenia należy rozumieć pod tym pojęciem.

19. W art. 198 ust. 1. i art. 261 ust. 1 przewidziano jako formę nagrody ”zgodę na skorzystanie z internetu” Brak jest tutaj precyzyjnego określenia czy zgoda ta jest udzielana na przedział czasowy czy limit czasowy,

20. Art. 210 ust. 2 *Za prace porządkowe wykonywane przez nieletniego na rzecz okręgowego ośrodka wychowawczego w wymiarze nieprzekraczającym 30 godzin miesięcznie nieletniemu nie przysługuje wynagrodzenie.* Tak więc wykonanie dyżuru porannego, prace na rzecz utrzymania porządku w szkole, uporządkowanie miejsca pracy w warsztacie i dyżur popołudniowy nie mogą łącznie przekroczyć godziny dziennie, przy założeniu, że każdy nieletni wykonuje pracę codziennie. To niewystarczający wymiar biorąc pod uwagę wychowawcze aspekty pracy, a dla nieletnich chcących wykazać się większym

zaangażowaniem w tego rodzaju zadaniach stanowi to wręcz szkodliwą, niemożliwą do przekroczenia barierę. Powodującą brak możliwości wyeksponowania swoich mocnych stron. Szczególnie podczas okresów wakacyjnych,

21. Przepis zawarty w art. 251 ust. 1 jest w swej treści szkodliwy dla całego projektu ustawy. Nietelni, którzy przebywali w aresztach śledczych czy w zakładach karnych, są źródłem rozsiewania zaburzonych, dysfunkcyjnych, stojących w konflikcie z duchem naprawy nieletnich, systemów antywartości opartych o zasady normy i reguły życia więziennego. Są przyczynkiem destabilizacji pracy placówek i zaburzania procesy wychowawczego przebywających tam innych nieletnich. Artykuł jako szkodliwy w swych założeniach w opinii Związku jest do wykreślenia

22. W art. 264 nadal brak precyzyjnego określenia czy wolno połączyć dwie przepustki czy wolno złączyć przepustkę z urlopem?

23. Art. 308 ust. 1: Jeśli ustawodawca w swym zamyśle umieszczając nieletniego w Schronisku dla Nietelnych ma na celu uniemożliwienie mu wpływu na tok śledztwa i uzyskanych w jego toku informacji to powinien poważnie zastanowić się nad nagrodą w postaci zgody na korzystanie z Internetu. Praktyka pokazuje, że istnieje duża ilość możliwych form komunikowania się przez internet za pośrednictwem np. for dyskusyjnych, paneli edukacyjnych czy nawet gier. To może zniweczyć zamiysł uniemożliwienia wpływu na tok postępowań.

24. W art. 331 ust. 2 pkt 1 zawarto możliwość zawieszenia w czynnościach dyrektora przy skorzystanie przez niego z uprawnienia zawartego w art. 73 Karty Nauczyciela (urlop dla poratowania zdrowia). Skoro powodem skorzystania z urlopu jest zły stan zdrowia, zasadnym jest obligatoryjne zawieszenie w czynnościach dyrektora, z uwagi na obciążenie obowiązkami, a nie jedynie możliwość.

25. W art. 334 ust. 4 powinna być zawarta delegacja dla odpowiedniego Ministra do opracowania wzoru regulaminu pracy rady dla ujednolicenia pracy rad w różnych ośrodkach, zakładach czy schroniskach. Powinno to być rozwiązane systemowe, skoro rady działają w ośrodkach, zakładach czy schroniskach realizujących jednakową politykę Państwa w zakresie wspierania czy resocjalizacji nieletnich wchodzących w konflikt z prawem.

26. W art. 335 ust. 2 dla jednoznacznego rozumienia pojęć pokrewieństwo i powinowactwo warto rozważyć odesłanie do odpowiednich przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego definiujących pokrewieństwo i powinowactwo (art. 61⁷ – 61⁸ KRiO).

27. W art. 348 ust. 2 pkt 8 wskazane jest aby pracownicy ochrony byli uprawnieni do samodzielnego podejmowania decyzji o skorzystaniu ze środków przymusu osobistego w sytuacjach nagłych/nadzwyczajnych,

28. W art. 349 w ust. 3 powinna być delegacja dla Ministra Sprawiedliwości do określenia w rozporządzeniu co należy rozumieć pod pojęciem "przeszkolenie wstępne".

29. Odnosząc się zaś do treści art. 15 ust 6 projektu ustawy w związku z art. 244 ust. 1 pkt 5 projektu ustawy, po przeanalizowaniu uzasadnienia do projektu należy stwierdzić, że ustawodawca powinien był jednak rozważyć osobne uregulowanie kwestii personelu pracującego z nieletnimi w zakładzie/zakładach poprawczych prowadzonych dla nieletnich powyżej 21 roku życia. W projektowanym rozwiązaniu ustawodawca przewidział dla nieletnich o znacznym stopniu demoralizacji, którzy "dopuszczają się czynów karalnych określonych w art. 10 § 2 KK, a zatem najpoważniejszych czynów zabronionych, z punktu

widzenia chronionych dóbr, o charakterze kryminalnym” (str. 17 akp 2 uzasadnienia) możliwość lub obligatoryjne wydłużenie pobytu w zakładzie poprawczym do 24 roku życia. Dotychczas pracownicy zakładów poprawczych mieli do czynienia z nieletnimi przebywającymi w zakładach do 21 roku życia. Jest to jednak znacząca różnica, szczególnie wzięwszy pod uwagę stopień demoralizacji nieletnich i jakiego czynu się dopuścili. Można się zastanowić, czy dotychczasowi pracownicy zakładów są przygotowani do pracy z takimi podopiecznymi. Niewątpliwie wskazane byłoby przeprowadzenie szkoleń w podstawowym choćby zakresie dla tych pracowników, którzy będą pracować z takimi nieletnimi. Najdalej idącym rozwiązaniem byłoby przygotowanie całkowicie odrębnej (w sensie odpowiednio przeszkolonych dotychczasowych pracowników a niekoniecznie pracowników z nowego naboru) kadry dla obsady takiego/takich zakładów (warto tu skorzystać z doświadczenia funkcjonariuszy i pracowników Straży Więziennej).

30. Jednocześnie nadmienić trzeba, iż jednym ze środków wychowawczych i resocjalizacyjnych powinna być praca młodocianych w ośrodkach i zakładach poprawczych przebywają również osoby pełnoletnie które mogłyby w ramach warsztatów przyszkolnych znajdujących się na terenie zakładów lub ośrodków wykonywać pracę nakładczą na rzecz kontrahentów zewnętrznych. Taki rodzaj pracy uczyłby ich odpowiedzialności, sumienności umożliwiłby otrzymywanie wynagrodzenia za pracę. Dawałoby to możliwości pomocy finansowej (szczególnie w wypadku posiadania dzieci przez nieletnich) rodzinie i odkładania środków finansowych na wyjazdy na przepustkę czy urlop. Naprawa przez pracę jest jednym z fundamentów europejskich reguł resocjalizacji.

31. Jeśli chodzi o oddziaływania na młodocianych z zakładów poprawczych powinni oni być bardziej uwzględnieni w systemie progresywnego oddziaływania. W dzisiejszych realiach w jednej grupie przebywają wychowankowie którym zależy na zmianie swojego postępowania jak i wychowankowie zdemoralizowani, którzy mają negatywny wpływ na pozostałych. Wydaje się, iż w zakładach poprawczych też powinien istnieć podział na grupy które pracują nad sobą i chcą się zmienić i grupy które powinny być od nich odizolowane w trakcie przebywania w internatach. Było by to zgodne z doktryną dyscyplinowania i nagradzania dla wychowanków zakładów poprawczych i niesło by pozytywny przykład dla pozostałych, że warto pracować nad swoją postawą.

32. Jednocześnie uważamy za słuszne użycie w projekcie określenia pracowników ochrony jako grupy strażników. Dałoby to możliwość używania przez nich właściwej gamy środków przymusu bezpośredniego, obowiązku wyposażenia ich w ubrania dostosowane do rodzaju wykonywania zadań oraz stosowania należnych wykonywanym obowiązkom grup uposażeń.

33. Pragniemy również zwrócić uwagę, że projekt ustawy w żadnym punkcie nie obejmuje odpowiedzialności finansowej nieletnich za celowe zniszczenia dokonane w placówkach. Działania takie nie są odosobnione i obecnie brak prawnych podstaw ich regulacji

34. Projekt nie obejmuje również norm żywieniowych związanych z wyznaniem, co przy dzisiejszym kosmopolitysetycznym stylu życia wydaje się być niedociągnięciem, które w przyszłości może skutkować procesami karnymi inicjowanymi przez nieletnich.

